

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.05- 05.01/035.00.1/Б/ОК27- 2020
	Екземпляр № 1	Арк 9 / 1

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою факультету педагогічних технологій та освіти впродовж життя

31 серпня 2023 р., протокол № 11

Голова Вченої ради

Оксана ЧЕРНИШ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Лінгвістична експертиза»

для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр»
спеціальності 035 «Філологія»
освітньо-професійна програма «Філологія (прикладна лінгвістика)»
факультет педагогічних технологій та освіти впродовж життя
кафедра теоретичної та прикладної лінгвістики

Схвалено на засіданні кафедри теоретичної та прикладної лінгвістики
28 серпня 2023 р., протокол № 7

Завідувач кафедри

 Людмила МОГЕЛЬНИЦЬКА

Гарант освітньо-професійної програми

 Людмила МОГЕЛЬНИЦЬКА

Розробник: к.ф.н., доц. кафедри теоретичної та прикладної лінгвістики
Богдан БІЛОУС

Житомир
2023 – 2024 н.р

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.05- 05.01/035.00.1/Б/ОК27- 2020
	Екземпляр № 1	Арк 9 / 2

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів 3	Галузь знань 03 «Гуманітарні науки»	нормативна
Модулів – 1	Спеціальність 035 «Філологія»	Рік підготовки:
Змістових модулів – 3		4-й
Загальна кількість годин - <u>90</u>		Семестр
		7-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи – 2,6	Освітній ступінь «бакалавр»	Лекції
		16 год.
		Практичні
		32 год.
		Лабораторні
		- год.
		Самостійна робота
42 год.		
	Вид контролю: екзамен	

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 53 % аудиторних занять, 47 % самостійної та індивідуальної роботи.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Об'єктом лінгвістичної експертизи є мовлення та мова, тексти в будь-якому вигляді (письмовий, електронний, усний), які містяться на різних носіях. Предмет лінгвістичної експертизи – фактичні дані, які встановлюються за допомогою спеціальних лінгвістичних знань і є суттєвими для вирішення конкретного питання, судового розгляду.

Метою лінгвістичної експертизи є оцінка тих чи інших фактів мовлення в контексті існуючої в суспільстві системи мовних норм і приписів з опорою на отримані теоретичною лінгвістикою знання про структуру й функціонування мови. Завдання лінгвістичної експертизи є такі:

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.05- 05.01/035.00.1/Б/ОК27- 2020
	Екземпляр № 1	Арк 9 / 3

- дослідження слоганів, девізів, текстів реклами, найменування фірм на їх схожість;
- виявити у тексті смислову спрямованість, наявність експресивних та емоційних навантажень;
- обґрунтувати специфіку використаних стилістичних засобів і прийомів;
- тлумачення словосполучень, слів, фразеологізмів;
- відмежувати основне та додаткове значення у тексті;
- з'ясування питань, які виникають у правозастосуванні через потенційну множинність інтерпретацій повідомлення, у тих випадках, коли відмінні інтерпретації передбачають відмінні юридичні наслідки

Зміст навчальної дисципліни направлений на формування наступних **компетентностей**, визначених стандартом вищої освіти зі спеціальності 035 «Філологія»:

ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ФК 2. Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні.

ФК 9. Усвідомлення засад і технологій створення текстів різних жанрів і стилів державною та іноземною (іноземними) мовами.

ФК 10. Здатність здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний (залежно від обраної спеціалізації) аналіз текстів різних стилів і жанрів.

ФК 11. Здатність до надання консультацій з дотримання норм літературної мови та культури мовлення.

Отримані знання з навчальної дисципліни стануть складовими наступних **програмних результатів** навчання за спеціальністю 035 «Філологія»:

ПРН 9. Характеризувати діалектні та соціальні різновиди мов(и), що вивчаються(ється), описувати соціолінгвальну ситуацію.

ПРН 11. Знати принципи, технології і прийоми створення усних і письмових текстів різних жанрів і стилів державною та іноземною (іноземними) мовами.

ПРН 15. Здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний аналіз текстів різних стилів і жанрів.

ПРН 17. Збирати, аналізувати, систематизувати й інтерпретувати факти мови й мовлення й використовувати їх для розв'язання складних задач і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.05- 05.01/035.00.1/Б/ОК27- 2020
	Екземпляр № 1	Арк 9 / 4

3. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Лінгвістична експертиза та юриспуденція

Тема 1. Лінгвістична експертиза в юриспуденції

Різновиди лінгвістичної експертизи у множинності комунікативних ситуацій: лінгвістична експертиза на захист честі й гідності людини, у сфері фінансів, банківської діяльності, криміналістики та ін. Лінгвістична аргументація та фактологія в даних типах експертизи.

Тема 2. Лінгвістична оцінність в практиці проведення експертиз

Поняття оцінки. Позитивна і негативна оцінка. Способи вираження оцінки в українській мові. Образа і приниження гідності словом. Мовні й комунікативні критерії розпізнавання приниження честі й гідності.

Тема 3. Лінгвістична експертиза у писемній комунікації

Авторознавча експертиза. Семантико-текстуальна експертиза писемного мовлення. Послідовність етапів експертизи, характерні прийоми лінгвістичної ідентифікації. Особливості лінгвістичного висновку.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Види судових експертиз

Тема 4. Судово-лінгвістична експертиза усного мовлення: практичний аспект

Характеристика особливостей усної комунікації та її вплив на характер експертизи.

Тема 5. Почеркознавча, авторознавча та психологічна експертиза

Різновиди експертиз пов'язані з оцінкою мови та мовлення. Вплив ситуації на мовлення людини: емоційний аспект.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. Лінгвістична експертиза та полікодовий текст

Тема 6. Лінгвістична експертиза в реаліях міжкультурної, міжконфесійної та міжетнічної поліфонічності соціуму

Лінгвістична, правова, психологічна і культурознавча аргументація розрізнення параметрів суспільства в лінгвістичній експертизі. Реалізація в мові культурних, етнічних та конфесійних відмінностей комунікантів. Мовні характеристики та особливості комунікантів за національною та релігійною приналежністю. Ідентифікація за віком, професією, соціальним становищем, психотипом особистості.

Тема 7. Мас-медіа та їх лінгвістична експертиза

Медійний текст як цілісність екстра- й інтралінгвальних мотивацій та мовних реалізацій. Особливості медійної експертизи як ідентифікації домінантних характеристик мас-медіа: інформованості, цілеспрямованого впливу на масову аудиторію, відкритості, інтенціональності, соціальної адресності. Характеристика мовних домінант залежно від типу видання, жанру,

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.05- 05.01/035.00.1/Б/ОК27- 2020
	Екземпляр № 1	Арк 9 / 5

редакційної політики. Диференціація та об'єктивна критика у мас-медіа. Релевантність редакційної та авторської позицій у медіа.

ТЕМА 8. Лінгвістична експертиза полікодових текстів

Креолізовані тексти, аудіо- й відеозаписи в лінгвістичній експертизі. Мовознавчий аналіз релевантності тексту, звуко- та зображального ряду в експертизі. Характерні особливості візуальних й аудіотекстів. Відеозображення як ресурс впливу на реципієнта. Графіка, символи, полікодові константи і змінні як засоби візуального та зображального впливу на сприйняття інформації. Прийоми акцентуації уваги і приховування інформації. Створення іміджевої репутації, іронічного, негативного зображення осіб чи подій в лінгвістичному аналізі полікодових текстів.

4. Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Змістові модулі і теми	Кількість годин			
	денна форма			
	усього	лекції	практичні	самостійна робота
Змістовий модуль 1. Лінгвістична експертиза та юриспруденція				
Тема 1. Лінгвістична експертиза в юриспруденції	11	2	4	5
Тема 2. Лінгвістична оцінність в практиці проведення експертиз	11	2	4	5
Тема 3. Лінгвістична експертиза у писемній комунікації	11	2	4	5
Разом за змістовий модуль 1	33	6	12	15
Змістовий модуль 2. Види судових експертиз				
Тема 4. Судово-лінгвістична експертиза усного мовлення: практичний аспект	14	2	4	8
Тема 5. Почеркознавча, авторознавча та психологічна експертиза	14	2	4	8
Разом за змістовий модуль 2	28	4	8	16
Змістовий модуль 3. Лінгвістична експертиза та полікодовий текст				
Тема 6. Лінгвістична експертиза в реаліях міжкультурної, міжконфесійної та міжетнічної поліфонічності соціуму	11	2	4	5

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.05- 05.01/035.00.1/Б/ОК27- 2020
	Екземпляр № 1	Арк 9 / 6

Тема 7. Мас-медіа та їх лінгвістична експертиза	9	2	4	3
Тема 8. Лінгвістична експертиза полікодових текстів	9	2	4	3
Разом за змістовий модуль 3	29	6	12	11
ВСЬОГО	90	16	32	42

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		денна форма
1	Типи експертиз за структурно-змістовими характеристиками, функціональною спрямованістю, за комунікативними сферами	4
2	Лінгвістична експертиза масмедійного, бізнесового, політичного тексту	4
3	Методики судових експертиз: фахова філологічна аргументація. Почеркознавча та авторознавча експертиза: лінгвістичний складник	4
4	Експертиза відеозвукозапису: мовознавча аргументація	4
5	Психологічна експертиза та особливості проведення комплексної психолого-лінгвістичної експертизи	4
6	Експертиза у сфері інтелектуальної власності: вербалізація лінгвістичних критеріїв	4
7	Текст як вербалізована свідомість в експертному аналізі. Характеристики усного / писемного тексту, монологічного/ діалогічного мовлення в експертизі.	4
8	Методики лінгвіста-експерта: пошук нових принципів аналізу. Лінгвіст-експерт: виклики та перспективи	4
РАЗОМ		32

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.05- 05.01/035.00.1/Б/ОК27- 2020
	Екземпляр № 1	Арк 9 / 7

6. Завдання для самостійної роботи

Опрацювати запропоновані теми та бути готовим до усного опитування на практичних заняттях.

Тема 1. Лінгвістична експертиза текстів у справах про захист честі, гідності та ділової репутації громадян

Тема 2. Лінгвістична експертиза з правового захисту товарного знака (логотипа)

Тема 3. Лінгвістична експертиза з правового захисту інтелектуальної власності та авторського права

Тема 4. Лінгвістична експертиза текстів, що порушують Законодавство України про мову

Тема 5. Лінгвістична експертиза офіційних документів

Тема 6. Лінгвістична експертиза з ідентифікації власних назв

Тема 7. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень

Тема 8. Лінгвістична експертиза в юридичній сфері зарубіжних країн.

7. Індивідуальні завдання

Виконання самостійних творчих робіт, групових та індивідуальних проєктів, підготовка презентацій на теми:

- Теоретичні та методичні засади судової лінгвістичної експертизи. Принципи класифікації та види експертиз;
- Нормативне регулювання лінгвістичних експертиз мовлення;
- Судова лінгвістична експертиза об'єктів інтелектуальної власності;
- Семантико-текстуальна лінгвістична експертиза;
- Авторське право;
- Інтелектуальна власність;
- Особливості проведення почеркознавчої дисципліни.

8. Методи навчання

У процесі викладання дисципліни використовуються наступні методи навчання:

- вербальні (лекції, пояснення, розповідь, бесіда);
- наочні (ілюстрація, демонстрація);
- практичні (різні види вправ та завдань, тестування, творчі завдання);
- пояснювально-ілюстративний (передбачає пред'явлення готової інформації викладачем та її засвоєння студентами);
- частково-пошуковий (евристичний);
- інтерактивні методи навчання: мозковий штурм, бліц-опитування.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.05- 05.01/035.00.1/Б/ОК27- 2020
	Екземпляр № 1	Арк 9 / 8

9. Методи контролю

Перевірка й оцінювання знань студентів проводиться у наступних формах:

1. Поточний контроль: опитування на заняттях; короткі самостійні письмові роботи; оцінювання самостійної роботи студентів контролюється під час практичних занять у вигляді опитування, виконання студентами контрольних завдань, підготовки доповідей, презентацій;

2. Модульний контроль усний та письмовий

3. Підсумковий контроль вивчення дисципліни здійснюється шляхом складання екзамену.

У дисципліні існує можливість врахування результатів неформальної освіти. За наявності сертифікату, посвідчення чи іншого документу, що підтверджує здобуття знань, компетенцій та результатів навчання з питань, пов'язаних з даною дисципліною, можливе перезарахування окремих тем або призначення додаткових балів (не більше 10).

10. Розподіл балів

Поточне тестування та самостійна робота								Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2		Змістовий модуль 3			
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	100
10	10	15	10	15	10	10	20	

Шкала оцінювання

За шкалою	Екзамен	Бали
A	Відмінно	90-100
B	Добре	82-89
C		74-81
D	Задовільно	64-73
E		60-63
FX	Незадовільно	35-59
F		0-34

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.05- 05.01/035.00.1/Б/ОК27- 2020
	Екземпляр № 1	Арк 9 / 9

11. Рекомендована література

Основна література

1. Авторське право та авторознавча лінгвістична експертиза у цифрову добу / Харитонов Є. та ін. Київ: Фенікс, 2017.
2. Артикуца Н.В. Мова права і юридична термінологія: [навч. посіб.]. Київ: Стилос, 2004.
3. Іванов В.Ф. Журналістська етика: [підручник] / В.Ф. Іванов, В.Є. Сердюк. Київ: Вища школа, 2007.
4. Ажнюк Л.В. Лінгвістична експертиза: статус і методологічні презумпції // Мовознавство. 2012. №3. С. 47-64.
5. Клименко Н.І. Судова експертологія: [навч. посіб.]. Київ: Видавничий дім "Ін Юре", 2007.
6. Медіалінгвістика: словник термінів і понять / Л.І. Шевченко, Д. В. Дергач, Д.Ю. Сизонов / за ред. Л.І. Шевченко. Київ: ВПЦ "Київський університет", 2013.

Допоміжна література

1. Компанцева Л.Ф. Лінгвістична експертиза соціальних мереж: [підручник]. Київ: Аграр МедіаГруп, 2018. 318 с.
2. Конфліктологія: [навч. посіб.] / За ред. М.П. Гетьманчука. Львів: ЛІСВ, 2007.
3. Кубко В.П. Документна лінгвістика: [конспект лекцій]. Одеса: ОНПУ, 2009.
4. Лінгвістика впливу: [монографія] / В.В. Різун, Н.Ф. Непийвода, В.М. Корнєєв. Київ, 2005.
5. Солодка Л. І. Логіка. Методи логічного аналізу тексту : навчальний посібник / – Черкаси : Брама-Україна, 2011. – 68 с.

12. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Legal English Vocabulary VV 26 - Contract Law (Lesson 1) | Business English Vocabulary // <http://surl.li/prlsd>
2. Як роблять експертизу почерку?
<https://www.youtube.com/watch?v=6zjwHSWLcMw>
3. Авторське право <https://www.youtube.com/watch?v=Lqs-419mo9o>
4. Лінгвістична експертиза мовлення: <https://kndise.gov.ua/lingvistychna/>
5. Національний науковий центр «Інститут судових експертиз» ім. засл. проф. М. С. Бокаріуса <https://www.hniise.gov.ua/13946-Ingvstichna-ekspertiza.html>
6. Steven Pinker: Linguistics as a Window to Understanding the Brain | Big Think
https://www.youtube.com/watch?v=Q-B_ONJIEcE